

N:o 11.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 April 1880, kl. 2 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i 14 § Riksdagsordningen.

Då vid öfvergången från ständsrepresentationen till nuvarande representationsform den politiska rösträtten bestämdes efter hufvudsakligen nya grunder, sökte lagstiftaren att uppdraga gränserna för densamma på sådant sätt, att ett så ringa antal som möjligt af de förra valmännen skulle uteslutas från den valrätt de förut egt. Att sätta gränsen lägre ned, än som skedde, ansågs då ej böra ifrågakomma, så länge ännu icke något mera allmänt behof deraf gifvit sig tillkänna.

Det kunde emellertid förutses, att vid öfvergången till en väsentligen ny valprincip försöket att med andra rösträttsbestämmelser bibehålla samtliga de förre valmännen vid deras rösträtt svårligen skulle krönas med fullständig framgång. Under de öfverläggningar, som föregingo den nya Riksdagsordningens antagande, påpekades också, såsom bekant, från flere håll, att ett ej obetydligt antal valmän, särdeles inom de smärre jordegarnes klass, genom de förändrade valbestämmelserna skulle komma att förlora sin valrätt, och man fann redan häri en anledning att antaga — hvad jemväl af andra orsaker syntes sannolikt — att anspråk på nedsättning i census inom en icke aflägsen framtid skulle låta sig förnimmas.

Dessa förutsägelser dröjde ej att gå i fullbordan. Redan vid 1869 års riksdag väcktes förslag om borttagandet af alla censusbestämmelser i fråga om valen till Andra Kammaren, och vid ej mindre än 6 af de

Bih. till Riksd. Prot. 1880. 3 Saml. 8 Häft.

riksdagar, som derpå följt, hafva förslag framkommit, åsyftande vare sig att helt och hållet utplåna eller att nedflytta dessa förmögenhetsgränser. Hittills har dock intet förslag i denna riktning lyckats vinna Riksdagens bifall.

Vid innevarande Riksdag har behovet af nedsättning i census ånyo och med ökad styrka uttalats i tre särskilda, inom Andra Kammaren väckta motioner.

I en af dem, N:o 36, föreslår Herr *J. Andersson*:

»att Riksdagen för sin del ville besluta, att Riksdagsordningens 14 § erhåller följande förändrade lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad, eller för lifstid eller minst 3 år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande 3,000 kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för uppskattad årlig inkomst.»

Vidare hemställer Herr *Gustaf Ericsson*, i motionen N:o 83:

»att Riksdagen för sin del må i grundlagsenlig ordning besluta sådan ändring af lydelsen i 14 § Riksdagsordningen, att valrätt, utom andra kvalificerade, tillkommer en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, som är förpligtad att erlägga direkt skatt till stat och kommun, efter en till fyra hundra kronor uppskattad årlig inkomst af kapital eller arbete, och som denna sin förpligtelse i föreskrifven ordning fullgör.»

Slutligen har Herr *S. A. Hedlund*, med hvilken ett stort antal andre bland Kammarens ledamöter förenat sig, i motionen N:o 146 föreslagit:

»att 14:de § i Riksdagsordningen må erhålla följande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fyrahundra kronor uppskattad årlig inkomst.»

Då ifrågavarande motioner redan länge varit i tryck tillgängliga och bland Riksdagens ledamöter utdelade och deras innehåll sålodes, särskildt med hänsyn till frågans synnerliga vikt, lärers få antagas vara allmänt bekant, torde det icke vara nödigt att här ingå i en närmare redogörelse för de skäl motionärerne, hvar för sig, till stöd för sina förslag anført.

Den principiella rättmätigheten af de auspråk, som i ofvannämnda motioner åter funnit uttryck, har varit föremål för så talrika och vidlyftiga förhandlingar inom och utom representationen, att ett ordande derom från Utskottets sida skulle blifva endast att upprepa hvad mången gång förut blifvit sagdt. I denna fråga, likasom i så många andra inom det statsrättsliga området, utgå för öfrigt anhängarne af den ena och andra åsigten från så skiljaktiga uppfattningar af statens och folkrepresentationens begrepp och väsen, att en sammanjemkning af de olika meningarne på teoriernas väg näppeligen kan komma till stånd. Så mycket torde väl emellertid kunna utan fara för misstag påstås, att man ej på *denna* väg lärer förmå visa, att just de nu gällande censusbestämmelserna äro de riktiga och med representationens ändamål mest öfverensstämmande. Det har ock företrädesvis varit från praktiska synpunkter man utgått vid motståndet mot hvarje föreslagen utvidgning af den politiska rösträtten.

Då Konstitutions-Utskottet ej funnit sig kunna understödja de förslag i detta syfte, som hittills kommit under dess behandling, så synes den hufvudsakliga bevekelsegrunden härtill hafva varit föreställningen, att en så vigtig förändring i en jemförelsevis ny representationsordning icke borde vidtagas, så länge ännu icke ett mera allmänt och lifligt känt behof deraf kunde antagas vara för handen. Tillvaron af ett sådant behof kan emellertid numera svårigen förnekas. Huru lifligt intresset för ett allmännare deltagande i vården om statens angelägenheter är bland den för närvarande icke röstberättigade delen af vår befolkning, derom vittna omisskänneliga tecken från landets skiljda delar. Det ligger ock i sakförhållandenas egen natur, att intresset för det allmänna utbreder sig inom allt vidare kretsar i den mån folkupplysningen stiger. Hvarje i civilisation framåtskridande folks historia visar en sträfvan att småningom allt mera utsträcka gränserna för den politiska fullmyndigheten, och derpå kan samhällsordningen ej annat än vinna i verklig inre fasthet och styrka. Hos oss betecknar — för att ej gå längre tillbaka — upphörandet af den gamla ständsrepresentationen ett steg i denna riktning. Ty om än å ena sidan, såsom ofvan anmärkts, en del valmän förlorade sin rösträtt genom den nya riksdagsordningen, så var å andra sidan en af dess måhända ej minst beaktansvärda fördelar just den utvidgning i representationsrätt, som derigenom åt andra håll åstadkoms. De förslag, som nu föreligga, kunna derföre, såsom i en af motionerna sker, med rätta betraktas såsom ett steg vidare i en af den historiska utvecklingen utstakad riktning. Men lika betänkligt det må vara att af

blott och bart teoretiska skäl företaga viktiga reformer af det bestående, hvilka icke motsvaras af något befintligt och mera allmänt känt behof, lika visst skall, enligt Utskottets åsigt, en sund och ostörd utveckling af samhällslifvet bäst främjas genom att i tid tillmötesgå berättigade anspråk, helst då de till sin natur äro sådana, att de ändock till sist icke kunna annat än vinna framgång.

Man har ofta anmärkt, att en grundlagsförändring i det syfte, hvarom nu är fråga, skulle vara mindre nödig derföre, att genom den allmänna välmågens ökande och penningevärdets benägenhet att falla, census af sig sjelf småningom sjunker i en grad, som motsvarar alla billiga fordringar. Väl kan ej nekas, att berörda omständigheter öfva ett visst inflytande i den antydda riktningen. Men ingen lär med fog kunna påstå, att de göra tillfyllest, då det visat sig att t. ex. sedan år 1872 tillökningen af valmännens antal i förhållande till hela rikets folkmängd ej uppgår till mera än 0,6 procent.

Det har vidare, likaledes i syfte att visa obehöfligheten af en censusedsättning, pläгат anmärkas att, om en hvar behörigen uppskattades till erläggande af bevillning efter sin verkliga inkomst eller förmögenhet, de valberättigades antal redan derigenom skulle ej obetydligt stiga. Att äfven denna anmärkning ej saknar allt berättigande må medgifvas. Men häremot måste fasthållas, att, äfven om det låte sig göra att vid taxeringen i hvarje fall träffa den verkliga förmögenheten eller inkomsten, ändock enligt nu gällande grunder för beskattningen en stor mängd medborgare fortfarande skulle sakna rösträtt, hvilka på grund af sina kvalifikationer i öfrigt ega ej mindre berättigade anspråk derpå än måhända flertalet bland dem, som, under ofvannämnda förutsättning skulle uppflyttas öfver rösträttsgränsen.

En af de viktigaste anledningarna till motståndet mot utvidgnngen af den politiska rösträtten torde vara att söka i farhågan att element, som vore för en normal och sund samhällsutveckling mindre betryggande, derigenom möjligen skulle inkomma i representationen. Såvidt Utskottet förmår bedöma, gifva förhållandena i vårt land intet stöd för en dylik farhåga. Och skulle en gång äfven hos oss faran för brådstörtade hvalfningar inträda, så lærer väl i allt fall den ena eller andra censusbestämmelsen häremot erbjuda ett nog bräckligt värn.

Men om en närmare granskning af de skäl, man pläгат anföra till stöd för påståendet att nu gällande census ej är så hög, att något större antal medborgare, hvilkas införlifvande i valcorporationerna öfverhufvud kan anses önskvärdt, derifrån utestänges, visar att de ej äro rätt hållbara, och om, såsom Utskottet föreställer sig, tiden nu är inne att tillgodose

behovet af en utvidgning i rösträtten, så möter den graunlaga frågan, i hvilken mån en nedsättning af census bör ega rum. Då det för bedömande af denna fråga utan tvifvel är af synnerlig vigt att, så vidt möjligt är, tillse, hvilka så att säga numeriska verkningar en censusedsättning skulle utöfva å valkorporationernas sammansättning, har Utskottet ansett sig böra bifoga några på offentliggjorda statistiska data grundade tabeller öfver beskattningsförhållandena, hvilka Utskottet trott kunna tjena till upplysning i ämnet. Då emellertid de statistiska redogörelser och berättelser, som varit att tillgå, utarbetats ur helt andra synpunkter, de der naturligen vid primäruppgifternas insamlande varit bestämmande och Utskottet af lätt insedda skäl icke varit i tillfälle att sjelf anskaffa det vidlyftiga materiel, som för en exakt utredning af censusförhållandena varit erforderligt, torde inses, att det icke varit för Utskottet möjligt att meddela några absolut giltiga siffror rörande verkningarna af en nedsättning i census. Emellertid vågar Utskottet föreställa sig, att de uppgifter, som ur tillgängligt statistiskt materiel kunnat hemtas, i någon mån skola kunna tjena till ledning vid bedömandet af frågan.

De nu föreligande förslagen skilja sig, såsom man finner, ej obetydligt ifrån hvarandra i afseende å omfånget af den ifrågasatta utvidgningen af rösträtten. Herr Ericsson föreslår nedsättning allenast i census för inkomstbevillningen, med bibehållande af öfriga censusbestämmelser oförändrade. Men en dylik partiel nedsättning, hvilken helt och hållet skulle rubba förhållandet emellan de särskilda arterna af census, vore enligt Utskottets förmenande hvarken rättvis eller i öfrigt lämplig. Enhvar lär säkerligen medgifva, att t. ex. en daglönare, som med sitt arbete förskaffar sig en årlig inkomst af 400 kronor, i allmänhet ingalunda kan i ekonomiskt hänseende anses likställd med arrendatorn af en fastighet om 6,000 kronors taxeringsvärde. Att åter valrätten för fastighetsegare blifvit i förhållande till skattebidragen utsträckt längre ned än i fråga om andra, hvilat på goda grunder, enär, såsom i motiven till nu gällande Riksdagsordning anmärkes, »egandet af fastighet i allmänhet kan antagas dels utvisa en mera tryggad och oberoende ställning än den vanliga daglönarens, äfven om denne för tillfället eger god förtjenst, och dels medföra ett stort intresse för samhällets förkofran och välgång, hvarigenom äfven en ringa fastighets värde kan betydligt ökas.»

Herr Anderssons förslag åsyftar visserligen en allmän nedsättning af census, men är ur andra synpunkter mindre tillfredsställande. Om nemligen, på sätt motionären yrkat, egandet af fastighet, huru lågt dennas taxeringsvärde än må vara, skulle medföra valrätt, så vore dermed i sjelfva verket all census för fastighetsegare borttagen och vägen öppnad för missbruket

att genom inköp af det obetydligaste jor-dområde, hvars besittning icke kan hafva något märkbart inflytande på egarens ekonomiska eller sociala ställning, bereda sig eller andra en den viktigaste medborgerliga rättighet. — Det torde vidare ej vara lämpligt att binda rösträtten vid er-läggande af bevillning för uppskattad årlig inkomst utan att angifva något visst belopp. Slutligen synes den föreslagna arrendetiden, tre år, vara väl knappt tilltagen.

Herr Hedlunds förslag har deremot synts Utskottet tillfredställande. Såsom ett bestämdt företräde måste betraktas att nedsättningen enligt detsamma skulle blifva likformig för de olika arterna af census och så-ledes ur denna synpunkt icke innebära någon rubbning af de nuvarande förhållandena. Ifrågasättas kunde möjligen, huruvida icke nedsättningen i census för inkomstbevillning är väl betydlig. Men deremot kan, enligt Utskottets åsigt, med fog erinras, att, hvarhelst gränsen drages mellan 800 och 400 kronor, man endast utbyter en godtycklighet mot en annan, under det att vid den punkt, der erläggande af inkomstbevillning tager sin början, en så att säga naturlig gräns förefinnes. En annan betänklighet här-vid har man velat finna i den omständigheten, att, i händelse framdeles gränsen för erläggande af inkomstbevillning skulle af en eller annan orsak flyttas högre upp, än den för närvarande är, grundvalen för den po-litiska rösträtten med detsamma skulle rubbas. Dervid bör dock ihåg-kommas, å ena sidan, att, då Första Kammaren medelbart utses af dem, som å kommunalstämma ega rösträtt, men denna är bunden vid erläg-gande af bevillning, ofvan antydda fara i viss mån redan nu förefinnes, samt, å den andra, att just den betydelse, erläggande af bevillning har för den politiska rösträtten, är egnad att göra den nuvarande gränsen för inkomstbevillning mera fast.

På grund af hvad nu blifvit anfördt får Utskottet vördsamt hem-ställa:

1:o att Herr Anderssons ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas;

2:o att Herr Ericssons motion icke må af Riksdagen bifallas; men

3:o att Riksdagen, med bifall till Herr Hedlunds motion, ville antaga att hvila till grundlagsenlig be-handling följande förändrade lydelse af 14 § Riksdags-ordningen:

Riksdagsordningen:

§ 14.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst *femhundra* riksdaler eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande *tre tusen* riksdaler eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst *fyrhund* riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Stockholm den 30 April 1880.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG

Reservationer:

af Herrar *Hallenborg, Afzelius, Burenstam, de Maré, Hammarhjelm, Friherre Hierta, von Möller, Ödelberg, von Ehrenheim* och *Robson*:

»Då en grundlagsändring af här föreslagen beskaffenhet otvifvelaktigt kommer att leda derhän, att den politiska maktens tyngdpunkt, åtminstone i städerna med en talrikare arbetarebefolkning, förlägges hos personer, som, huru samhällsnyttiga och aktningsvärde de än för öfrigt äro, dock till sitt stora flertal lefva under förhållanden, som icke kunna

anses lemna håg och tid öfriga för ett sjelfständigt deltagande i det politiska lifvet, och förändringen således icke kan anses verka till be-tryggandet af en normal och sund utveckling af vårt konstitutionella samhällsskick, hafva vi afstyrkt hvad Utskottet här ofvan föreslagit; dervid vi jemväl erinrat att värdet af nuvarande minimibestämmelser i afseende på årsinkomst och taxeringsvärde så småningom, till följd af penningevärdets fortgående fall, sjunker och i verkligheten nedsättes, utan alla grundlagsförändringar, i jemnbredd med den ekonomiska utvecklingens fortgång, så att följaktligen nu gällande censusbestämmelser skola, om de förblifva oförändrade, under tidens lopp i sjelfva verket blifva allt lägre och således af allt flere medborgare kunna uppnås. Att detta förhållande redan i verkligheten på ett ganska märkbart sätt inträdt bevisar den officiella valstatistikens upplysning derom, att då på landsbygden de valberättigas antal år 1872 utgjorde 5,7 procent af hela folkmängden, hade samma antal år 1878 högt sig till 5,9 procent af dåvarande ökad folkmängd, och att i städerna, der de valberättigades antal år 1872 utgjorde 5,3 procent af hela folkmängden, detta antal år 1878 uppgick till 6,5 procent af dåvarande icke obetydligt tillökade folkmängd.»

af Herr Friherre *Nordenfalk* emot vissa delar af Utskottets motivering.

Herr *Gahn* har begärt få antecknad, att han ej närvarit vid detta ärendes behandling inom Utskottet.

Tab. I a.

Landsbygden.	År 1876 taxerade för inkomst af kapital och arbete.							
	I under 600 kronor.	II 600 å 799 kronor.	III 800 kronor och der- utöfver.	Summa.	i procent uttryckt.			
					I	II.	I och II.	III.
Stockholms län	3,627	827	1,788	6,242	58,11	13,25	71,36	28,64
Upsala	2,145	504	862	3,511	61,09	14,35	75,44	24,56
Södermanlands	1,639	461	1,024	3,124	52,47	14,76	67,23	32,77
Östergötlands	3,465	1,108	2,035	6,608	52,43	16,77	69,20	30,80
Jönköpings	1,289	331	864	2,484	51,89	13,32	65,21	34,79
Kronobergs	1,204	362	820	2,386	50,46	15,13	65,59	34,41
Kalmar	1,847	529	1,341	3,717	49,69	14,23	63,92	36,08
Gotlands	262	137	395	794	32,99	17,26	50,25	49,75
Blekinge	1,003	325	520	1,848	54,27	17,58	71,85	28,15
Kristianstads	2,887	743	1,212	4,842	59,62	15,34	74,96	25,04
Malmöhus	4,424	1,081	2,076	7,581	58,35	14,25	72,60	27,40
Hallands	1,470	270	591	2,331	63,06	11,50	74,56	25,44
Göteborgs och Bohus	4,289	878	1,873	7,040	60,92	12,47	73,39	26,61
Elfsborgs	1,953	540	1,318	3,811	51,24	14,17	65,41	34,59
Skaraborgs	1,623	571	1,432	3,626	44,76	15,74	60,50	39,50
Wermlands	4,833	1,004	2,020	7,857	61,51	12,79	74,30	25,70
Örebro	3,615	1,002	1,844	6,461	55,95	15,50	71,45	28,55
Westmanlands	2,928	683	1,179	4,790	61,12	14,25	75,36	24,64
Kopparbergs	3,469	1,237	2,056	6,762	51,30	18,29	69,59	30,41
Gefleborgs	5,620	1,215	1,782	8,617	65,21	14,10	79,31	20,69
Westernorrlands	5,757	744	1,838	8,339	69,03	8,92	77,95	22,05
Jemtlands	2,322	237	577	3,136	74,04	7,55	81,59	18,41
Westerbottens	1,278	228	690	2,196	58,19	10,38	68,57	31,43
Norrbottens	2,085	350	588	3,023	68,97	11,57	80,54	19,46
Hela landsbygden ...	65,034	15,367	30,725	111,126	58,52	13,83	72,35	27,65

Tab. I b.

Städer.	År 1876 taxerade för inkomst af kapital och arbete.							
	I under 600 kronor.	II 600 å 799 kronor.	III 800 kronor och der- utöfver.	Summa.	i procent uttryckt.			
					I.	II.	I och II.	III.
Stockholm	23,141	2,287	12,757	38,185	60,60	5,99	66,59	33,41
Göteborg	7,788	1,725	4,936	14,449	53,90	11,94	65,84	34,16
Malmö	4,091	762	2,109	6,962	58,77	10,94	69,71	30,29
Norrköping	3,578	586	1,263	5,427	65,93	10,79	76,72	23,28
Gefle	3,519	385	973	4,877	71,95	7,89	79,84	20,16
Karlskrona	1,349	573	1,065	2,987	45,19	19,18	64,37	35,63
Upsala	1,403	281	920	2,604	53,87	10,79	64,66	35,34
Helsingborg	987	216	725	1,928	51,19	11,20	62,39	37,61
Lund	864	278	739	1,881	45,93	14,77	60,70	39,30
Söderhamn	182	899	747	1,828	9,96	49,17	59,13	40,87
Landskrona	981	175	504	1,660	59,09	10,54	69,63	30,37
Sundsvall	961	158	534	1,653	58,13	9,57	67,70	32,30
Örebro	613	295	643	1,551	39,53	19,02	59,55	41,45
Samtl. rikets städer	65,071	13,452	42,627	121,150	53,71	11,10	64,81	35,19
Hela landsbygden	65,034	15,367	30,725	111,126	58,52	13,83	72,35	27,65
Hela riket	130,105	28,819	73,352	232,276	56,12	12,47	68,58	31,42

Anmärkning:

I de å Tabellerna I a. och b. med I och II betecknade kolumnerna upptagas endast sådana fall, i hvilka bevillningsafdrag jemlikt 8 § i Bevillningsförordningen eger rum, således bland annat icke bolag. Dessa hafva, på grund af uppställningen i den på Kongl. Finansdepartementets försorg utarbetade »Öfversigt af 1876 års bevillingstaxering», hvarur förestående sifferuppgifter hemtats, måst inräknas i kolumnen III.

Tab. II.

L ä n.	Jordbruksfastigheter å landet, med taxeringsvärde år 1876.		
	I. under 1,000 kronor.	II. 1,000 kronor och derutofver.	Grupp I, i proc. af hela antalet.
Stockholms	1,700	8,317	16,97
Upsala	1,066	6,834	13,49
Södermanlands	863	7,916	9,83
Östergötlands	2,173	14,194	13,28
Jönköpings	1,750	14,469	10,79
Kronobergs	2,595	11,422	18,51
Kalmar	2,448	13,830	15,04
Gotlands	1,488	5,497	21,50
Blekinge	2,439	6,315	27,86
Kristianstads	6,358	16,520	27,79
Malmöhus	11,258	22,710	33,14
Hallands	2,406	10,481	18,67
Göteborgs och Bohus'	3,853	13,271	22,50
Elfsborgs	5,593	20,737	21,24
Skaraborgs	6,152	20,006	23,52
Wermlands	7,119	16,329	30,36
Örebro	2,765	10,013	21,64
Westmanlands	656	7,452	8,09
Kopparbergs	4,321	7,191	37,54
Gefleborgs	2,414	9,969	19,50
Westernorrlands	5,631	11,197	33,46
Jemtlands	2,552	6,478	28,26
Westerbottens	2,829	9,284	23,36
Norrbottens	1,040	6,161	14,44
Hela landsbygden	81,469	276,593	22,75

Anmärkningar:

Jemväl denna tabell är grundad på den genom Kongl. Finans-departementets försorg utgifna »Öfversigt af 1876 års bevillningstaxering». Då hvarje hemman o. d., derå särskildt taxeringsvärde varit satt, uppförts såsom särskild fastighet, kommer fastig-

heternas antal uppenbarligen att ej obetydligt öfverstiga fastighetsegarnes. Dock torde, såsom i nämnda »Öfversigt» anmärkes, det störande inflytande, hvarjehanda förhållanden utöfva på proportionen mellan antalet fastigheter och fastighetsegare, icke vara större, än att de anförda siffrorna »gifva en ganska god föreställning jemväl om styrkan af de olika kategorierna af fastighetsegare». — Att särskilja fastigheter med taxeringsvärde mellan 500 och 1,000 kronor från de mindre fastigheterna har med tillgängligt materiel ej varit möjligt.

Rörande antalet arrenderade jordegendomar, dessas värden m. m. förefinnas, såvidt Utskottet har sig bekant, ej så fullständiga eller omfattande statistiska uppgifter, att några för nu ifrågavarande ändamål giltiga slutsatser derur kunna dragas. Icke heller har Utskottet sett sig i tillfälle att lemna några uppgifter om stadsfastigheter eller andra fastigheter å landet än jordegendomar. I ofvan åberopade »Öfversigt af 1876 års bevillningstaxering», som skulle utgöra den egentliga källan för beräkningar i detta hänseende, äro nemligen dylika fastigheter med taxeringsvärden intill 8,000 kronor sammanförda i en grupp. Antalet fastigheter uppskattade till värden mellan 500 och 1,000 kronor torde dock kunna antagas ej vara synnerligt betydande, åtminstone i de större städerna och å landet. År 1876 uppgick hela antalet »andra» fastigheter med taxeringsvärde under 8,000 kronor å landet till 46,658 och i städerna till 25,990 eller sammanlagdt 72,648. I Stockholm funnos år 1879 ej mera än 31 fastigheter i värde från och med 500 kronor till och med 999 kronor.

Tab. III a.

L ä n.	Å landet kommunalt röstberättigade år 1871.		Å landet valberättigade till Andra Kammaren år 1872.	
	i proc. af folkmäng- den.	i proc. af antalet 21- åriga män cirka.	i proc. af folkmäng- den.	i proc. af antalet 21- åriga män cirka.
Stockholms	8,97	37,7	4,4	18,5
Uppsala	8,39	35,5	4,5	19,0
Södermanlands	6,68	26,7	3,1	12,4
Östergötlands	7,31	28,8	3,8	14,9
Jönköpings	9,81	38,4	7,2	28,2
Kronobergs	9,16	31,9	6,2	23,7
Kalmar	7,59	28,1	5,2	19,2
Gotlands	16,38	69,8	8,2	34,9
Blekinge	7,71	28,3	4,5	16,5
Kristianstads	10,40	41,4	5,6	22,3
Malmöhus	13,20	50,9	6,0	23,1
Hallands	10,95	43,7	6,7	26,7
Göteborgs och Bohus	11,30	43,8	6,4	24,8
Elfsborgs	9,57	37,1	6,1	23,6
Skaraborgs	9,45	35,8	6,3	23,8
Wernlands	9,29	35,0	5,4	20,3
Örebro	8,16	31,3	4,0	15,3
Westmanlands	8,09	33,3	4,8	19,7
Kopparbergs	15,30	63,0	6,1	25,1
Gefleborgs	11,10	47,5	6,2	26,5
Westernorrlands	14,30	57,0	7,3	29,1
Jemtlands	13,80	57,4	8,2	34,1
Westerbottens	12,40	40,5	5,7	18,6
Norrbottens	9,62	29,5	6,3	19,3
Samtliga landskommuner	10,11	39,3	5,7	21,2

Anmärkningar:

Uppgifterna rörande den kommunala rösträtten äro hemtade ur den af Statistiska Byrån utgifna berättelse rörande kommunala rösträtten år 1871.

Antalet myndige män är approximativt beräknad efter resultaten af folkräkningen år 1870.

Tab. III b.

Städer.	I städerna kommunalt röstberättigade i proc. af folkmängden år 1871.	I städerna valberättigade till Andra Kammaren i proc. af folkmängden år 1872.
Stockholm	18,68	5,3
Göteborg	19,89	5,2
Malmö	17,14	4,9
Norrköping	11,00	3,7
5 städer med 10,000—20,000 invånare	18,05	5,3
17 ” ” 5,000—10,000 ”	16,34	5,1
51 ” ” 1,000—5,000 ”	17,82	5,5
11 ” med mindre än 1,000 ”	20,57	7,4
Samtliga rikets städer	17,65	5,3

Anmärkning:

I samtliga rikets städer voro år 1871 af 21-åriga män 62,8 proc. kommunalt röstberättigade och c:a 18,8 proc. valberättigade till Andra Kammaren. För de särskilda städerna har förhållandet mellan antalet myndige män och röstberättigade ej kunnat ur tillgängligt statistiskt materiel beräknas.